kezelés nem mutatná eléggé, bizonyítja a kihirdetés körül festett keret, a mely szemmel láthatólag utólag van az írás köré alkalmazva. E körülmény magyarázatát abban kereshetjük, hogy Litteráti uram bizonyosan nem tudván megfizetni még egy díszes keret költségeit is a kancellária festőjének, utólagosan vagy maga festette armálisára a virágokat, vagy valamely környékebeli piktorral készíttette el az oklevél tökéletes kidíszítésére szolgáló keretet. A festő a természetet másolta, már a mennyire tőle tellett s csak egy virágszálnál tért el tőle, a hol t. i. gránátalmát akart alkalmazni. Hihető, hogy az egyszerű vidéki művész ilyen egzotikus gyümölcsöt soha sem látott s nem is volt tisztában mi ez, gyümölcs-e, vagy virág? Egyébként virágai elég jól sikerültek, az irisz, a sárga rózsa s a szegfű különösen természethűek.

Tévednénk, ha azt hinnők, hogy oklevelünk ezen naturalisztikus díszítményeit tekintve egyedül álló, vagy a ritkábbak közé tartozó jelenség. Az a szokás, hogy az armálisok széleit természethű virágokkal díszítsék, nálunk igen régi keletű. A legkorábbi példákat rá II. Lajos király díszes címerlevelei szolgáltatják; I. Ferdinánd idejében eltünnek az ilyen díszű oklevelek, hogy aztán Rudolf s II. Mátyás alatt talán a kancellária magyar kaligrafusának befolyására újból divatba jőjjenek. A XVII. század közepe óta a Habsburgok armálisairól végképen elmarad a hasonló ízlésű keret, ellenben nem ritka egész a század végéig az erdélyi fejedelmekéin.

Szabad legyen itt, az oklevelek miniált díszítményei kapcsán rá mutatnunk arra a sajátos körülményre, hogy míg a magyarság a tekszti termékeken a növényi díszítményt a felismerhetetlenségig elstilizálja, addig ott, a hol a díszítés ecsettel történik, tehát első sorban a miniaturában, aztán a festett bútoron s a mázos agyagműveken a természetes alakításhoz ragaszkodik.

E két irányzat közül kétségtelenül a természetességre való törekvés felel meg jobban a magyarság jellemének. Az ú. n. „magyar motivumok", eltekintve a valóban eredeti törzsökös alakítású szűr- és bunda díszítményektől, idegenből átültetett termékek, valójában nem egyebek, mint a késői reneszánsz-díszítmény elemek, ügyetlen másolók kezén elfajulva. Ennek nyomait a XVII. század előtti időkben hiába keressük. Ellenben a XIV. század óta ki lehet mutatni, hogy a magyarság díszítményében a természetességre nagy hajlandósággal bírt. A csukárdi plébános, István fia Henrik, 1377-ben készült remek misekönyvének széldíszein nagy hűséggel festett természetes virágszálakban gyönyörködhetünk, akkor, a mikor közvetlen nyugati szomszédaink, a kik pedig könyvírásban, festésben mestereink voltak, még igen messze állnak a gót ízlésből való kibontakozástól.

Varjú Elemér.

KÜLÖNFÉLÉK.

KÜLFÖLDI LAPSZEMLE A TORINÓI KIÁLLÍTÁS MAGYAR OSZTÁLYÁRÓL. Folyóiratunk legutóbbi számában (V. évfolyam, 3. szám, 173. oldal) egy sorozatát adtuk már a külföldi lapoknak rólunk szóló véleményéből. Ezuttal is folytatjuk a birálatok és ismertetések közlését és pedig kezdjük a napisajtóval.

Kedves szomszédaink, az osztrákok részéről ért bennünket a leghevesebb támadás, melynek háttere tisztán politikai természetű. Mindjárt a megnyitás után a „Wiener Allgemeine Zeitung" (VI. 6.) hosszabb cikkben foglalkozik velünk. Megütközik azon, hogy a magyar kormány attól tette függővé részvételét a turini kiállításon, hogy a magyar iparművészeti termékek csoportja ne legyen együtt, sőt még a közelében sem az osztrákok kiállításának. „Úgy látszik, hogy Magyarország sokat tart arra — mondja — hogy a turini kiállítás látogatóinak ne is jusson eszükbe, hogy Magyarország és Ausztria egy államot alkot. Mindamellett, végzi a „Wiener Allgemeine Zeitung", a kiállítás látogatói csakis azt az impressziót nyerhetik, hogy a magyar kiállítás az osztrákoknak csak egy fiókja, mert egész műipari termelése hű utánzata az osztráknak, melytől csakis kezdetlegességével tér el."

Ezzel szemben az olasz lapok kelnek védelmünkre. Köztök első sorban is a római Tribuna, Olaszország egyik nagy, tekintélyes lapja. Nem a mi föladatunk — mondja a nevezett lap — kimutatni, hogy miért akarják a magyarok önállóságukat az osztrákokkal szemben a turini kiállításon is érvényre juttatni, ez olyan

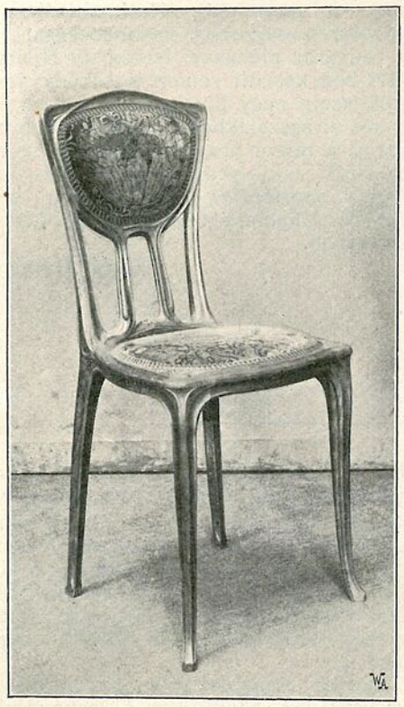

SZALONSZÉK
DE FEURE.
L'ART NOUVEAU BING
PÁRIS. *Torinói kiállítás.*

kérdés, a melyet e két országnak egymás közt kell elvégeznie, mindazáltal kötelességünknek tartjuk a bécsi ujság hibás birálatát kijavítani, miután a *magyar kiállítás egészen önálló, és disztingvált benyomást gyakorol a szemlélőre az osztrákokéval szemben.* Ezt legközelebbi számunk artisztikai szerkesztője fogja részletesen tárgyalni és bebizonyítani.

És csakugyan a Tribuna legközelebbi számában kifejti „A magyar szeparatizmus" címen, hogy a bécsi lapok panasza Magyarország külön szereplésére a torinoi kiállitáson jogosulatlan, mert a magyar kiállítás tényleg a magyar szellem s a magyar iparművészet önállóságáról és eredetiségéről tanuskodik. A magyar iparművészet nem hasonlít semmi más népéhez s közös vonása a többiekkel csak annyi van benne, a mennyi a mai közös európai milieunél természetes.

Üveg, mozaik, ércmunka, szövet, rajz és relief, mind egységes benyomást kelt, mely mindig hasonló önmagához, mindig különböző a többiektől. És a mi másutt kiszámított utánzás volna, az itt az ösztön kifejezése és az őszinteség iránti rokonszenvet kelti fel.

Így, ámbár nagy vonalakban nem mindig érik el az egyensúlyt, kisebb arányú kompoziciókban szeretetreméltók. Róth mozaikjaiból, Wiesinger ötvösművei s még inkább Huber zománcos ékszereiből oly varázs árad ki, melynek nehéz ellentállni. Sovánka üvegei, Rappaport zománcai sokkal inkább szólnak képzetünkhöz, mint sok korrektebb dolog; és míg Mirkovszky égetett bársonyai, melyek csiszoltaknak látszanak, a birás vágyát keltik fel a szemlélőben, addig az irizáló keramikák, melyeknek titkát Giorgio da Gubbiotól leste el Zsolnay, megjelenésökben nemzetiekké váltak, s harmonizálnak a szőnyegekkel, melyek elfeledtetik a perzsákat, s az ércmunkákkal, melyek dekorativ motivumaikkal ennek az egész termékeny iránynak fő organikus vonalát képviselik.

Zsolnay mintegy az egész magyar dekorativ mozgalomnak magyarázata és szintézise. Ez is új: legfölebb 10 vagy 12 éves. Ez is néhány kiválóbb szellem kezdeményezéséből eredt; de inkább késznek találta követésére a közszellemet és a kormányt, mint egyebütt. Így az Iparművészeti Társulatnak, melynek lelke Ráth és Györgyi, megfelel az Iparművészeti iskola; így a mozgalom, amily széles, olyan folytonos. És a míg mondható, hogy e Társulatból — mely nem számlál többet nyolc esztendőnél — indul ki közvetlenül vagy közvetve a jelen termelés nagyobb része, az Iskola is bemutatja határozott életrevalóságát egy szűk, de jelentős gyűjteményben, mely oly gyakorlati érzékről tanúskodik, hogy a mi hasonirányú iskoláink számára ugyanazt óhajthatnók.

A mi ma még hiányzik a magyar iparművészetnél, azt is bizonyára meg fogja szerezni holnap; így például több eredetiséget fog adni a könyvkötéseknek, melyeknek izléses technikai tökéletessége Gottermayert dicséri; a színek nagyobb kedvességét az üvegablakoknak, szép falszőnyegeinek nagyobb változatosságot. Ez annál inkább várható, mert művészeinek erőteljes csapata komoly feladatoknak szenteli magát, Wiegandtól, Hortitól, Faragótól kezdve — kik ezeket a harmonikus interieuröket teremtették — Damkó, Wartha, Telcs-ig; mindnyájan a művészetet az élet egy formájának tekintik, az összes szociális osztályokhoz for-

dulnak. Így Wiegand parasztszobájában mutatja országának, hogy a parasztokról máskép is lehet gondoskodni, mint ólommal, ha fellázadnak.

A magyar iparművészetnek nem kell tehát félnie a divat szeszélyeitől, a mint hogy Magyarország politikai élete sem függ már Ausztria jóvoltától.

Ugo Mandelli a „La Sera" május 23—24-iki számában foglalkozik velünk. Bevezetésében kifejti, hogy a magyar iparművészet egységesebb és nemzetibb a magyar művészetnél. Wiegand szineit, Horti bútorainak logikus voltát, Faragó szobájának komolyságát csak elismerés illetheti. Különösen kiemelendő Wiegand parasztszobája, mely Mandelli szerint, a magyar munka foglalata. Továbbá kiemeli Damkó és Telcs terrakottáit; Róth mozaikjaiban kevés originalitást lát, ellenben bámulja Huber és Horti ékszereit, Gottermayer könyvkötéseit, Zsolnay és Wartha keramiáját, s az Iparművészeti Iskola igen érdekes kiállítását. Végül így fejezi be cikkét: „De nem e részletekből kell Magyarország számára szerencsejövendöléseinket merítenünk, hanem annyi egybeható akarat erőfeszítéséből, a hitből, mely annyi szellemet gyújt lángra és annyi lelkesedésnek ád életet. Azt hiszem, hogy Magyarország sok nemzet számára jótékony példáúl szolgálhatna."

„Corriere della Sera" (V. 5.) a következőket jelenti:

A magyar osztályban Horti Pál építész fogad, ez a geniális és sokoldalú művész, egy óriás jólelkű mosolyával s megmutatja nekünk országos mozaikjait s opalescens üvegeit, szobaberendezéseit és ércműveit, keramikáját és rajzait. Ez az osztály egyike a legmeglepőbbeknek, a legpompásabbaknak és vakmerően moderneknek.

Egyik közelebbi számában azonban ilyen előnyösen nem lát bennünket többé a Corriere della Sera (1902. II. 21.) A tekintélyes milanói ujság véleménye rólunk, a svédekkel való összehasonlításban, erősen alábbszáll. Míg az éjszaki népet mintaszerűnek tartja, addig rólunk a következőképen nyilatkozik: „Ez az izlés tökéletesen hiányzik a magyar osztályból, a hol csak (nemzetiségi harag fölkeltése nélkül legyen mondva) a szláv művészetnek ugyanazon reflexe látszik meg a kiállítás minden tárgyán. A legszembetünőbb e nemű példányok a Wiesinger által kiállított türkiz s ezüst anyagokból készült filigran művek, azután a Wiegand tervezte zöld és kékre mázolt parasztszoba, a ki különben Hortival

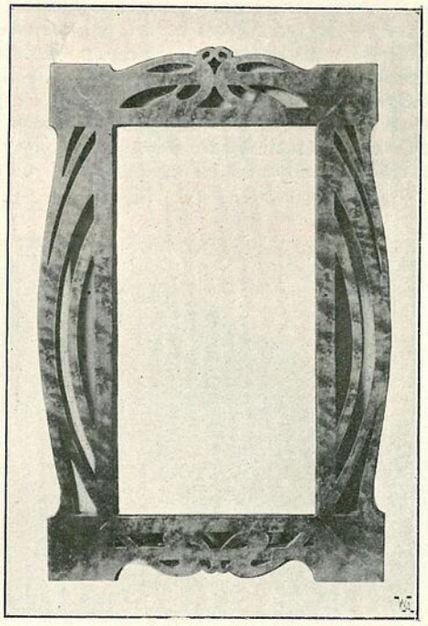

KÉPKERET, MADÁRJÁVORFÁBÓL.
TERVEZTE HORTI PÁL.
KÉSZÍTETTE TAUSSIG SIGFRID.

Torinói kiállítás.

együtt képviseli a magyar iparművészet legtevékenyebb alakját. Úgyszintén Mirkovszkyné égetett bársonyai, Rappaport zománcai, Huber egiptomiaskodó ékszerművei, Fischhof festett bőrjei csak szeszélyes és magukban álló kisérletek, a melyekből a mi olasz szempontunkból hiányzik a stílus egysége, továbbá az invencio eredetisége, a színek kedvessége még akkor is, ha külömben elismerésre méltó technikai készségről tanuskodnak. Kivétel csak a Zsolnay-testvérek irizált keramiai tárgyai képeznek, amelyek megtartják azt a szinvonalat, amit az 1900-as párisi kiállításon elértek, de még ezek közül is csak kevés darab kelhet versenyre, különösen a finom tonusok tekintetében, a közönségesebb francia és olasz gyártmányokkal.

Egy másik olasz lap már ismét kegyeibe fogad bennünket. Különösen a csillárok és lámpák nyerték meg tetszését, melyeknek növényi motivumaiban sok művészit érez s felépítésében pedig sok szerkezeti célravalóságot lát. S e téren Wiegandnak szép jövőt jósol. A fő tárgyunknak mégis a Horti-féle kiállítási kaput tartja. „Ennél meg kell állnunk

— mondja — a merész és elegáns ív felhívja figyelmünket a hozzá kapcsolt művészi munkára. A magyar díszítő művészet egész kollekcióját foglalja ez magába. Díszítő festészeti, mozaik, fém és famunkák vannak itt egyesítve. Horti, Forreider és Schiller, főleg pedig Roth tettek ki magukért, a mely utóbbi csodálatra méltó művészettel vitte ki a nagyszerű és fantasztikus jellegű mozaik kaput."

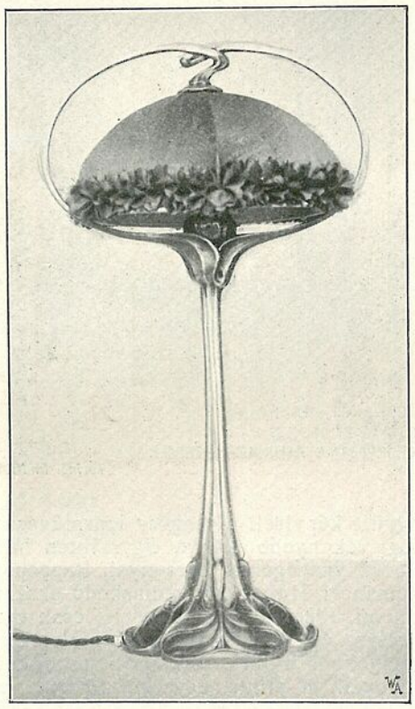

VILLAMOS LÁMPA.
COLONNA.
L'ART NOUVEAU
BING, PÁRIS *Torinói kiállítás.*

A „Patria" is elég mélyen szántva szól rólunk. Szerinte az osztrákokat felizgatta az a szerencsés benyomás, a mit a magyar osztály általánosan keltett. Már maga az a körülmény is, hogy a magyar csoport elkészült a megnyitásra, míg az osztrák csoport egy hónapot késett, — javunkra biztosította az érdeklődést. És a két szekcio különböző benyomása elég arra tökéletesen, hogy a magyarok százados törekvései-nek igazat adjon a különválást illetőleg.

Igaz ugyan, hogy míg Magyarország politikailag egyike lett a legmodernebb országoknak a legnyugatibb mértékkel is mérve, addig alkotásaiban — így iparművészetében — mindig felcsillámlik bizonyos visszakivánkozás, bizonyos hála az eredetre vonatkozólag. Azaz termékeiben benne van a kelet bélyege, a külföldi benyomásoktól és formalizmusoktól távol álló alakban, minden konvencionalizmus nélkül, még akkor is, ha a legmodernebb elfogadhatóságban jelenik meg. Ez a keleti benyomás az új magyar iparművészet lényege. De nem a szélső keleté, melynek ismerete annyira befolyt máris az egész modern stil kialakulására az olasz primitivekkel egyetemben (a mely két tényező sokkal kevésbé ellenkezik egymással, mint azt első pillanatra hinnők), — hanem a közelebb fekvő keleté, azé, a honnan tulajdonképpen az európai civilizáció összes elemei származnak, a honnan az Európát átalakító megtermékenyítés kiindult. A magyar iparművészetnek tehát az a jellege van, hogy míg a magyar festészet az európai izlésben uralkodó különböző kifejezésekhez simul, s míg a szobrászat csak a kezdetén van és az építészet kevésbé eredeti, és kevésbé bátor, mint a milyen lehetett volna és kellett volna lennie, — az iparművészet a nemzeti sajátságokba mélyesztve gyökerét a legmodernebb alkotásokkal egyenrangút termel.

A „Forum"-ban (V. 18.) úgyszólván csak Wiegand dicsérete van felhalmozva. A butorainak méltatása után így szól: „Az egész kiállításon a lámpák és gyertyatartók közt a magyar szekcióban van a legzseniálisabb, a melyeknek tervezője szintén Wiegand. Ezek igen változatosak és mindig a legjobb izléssel készítvék, kecses díszül szolgálhatnak bármely szobának." Általában is jóvéleménye van a „Forum"-nak a magyar osztályról, a mely — szerinte — azonfelűl, hogy egyike volt a legelébb elkészűlteknek, egyike a legsikerültebbeknek is. Szobaberendezései rendkívül eredetiek s amellett egyszerűek, igazi otthonok, a nyugalom s a béke csendes menhelyei. Jellemzőeknek tartja még a kitünő hatású üvegmozaikokat.

„L'Arte Decorativa Moderna" rendkívül dicséri a „Magyar Iparművészet" folyóiratot. Aztán így fejezi be, lapozván a splendid füzetekben, melyek más nemzeteknél ismeretlen fényűzéssel vannak nyomva: „látjuk, hogy a modern stíl Magyarországon már a kulturának ma-

gas fokára jutott s ez jut kifejezésre a kiállításunkon szereplő magyar osztályban is".

A „Tribuna" (V. 6.) szerint nagyon szép a magyar osztály diszítése, ibolyaszinben és zöldben, Roth Miksa mozaikjaival. Horti Pál és Scholtz professzorok gondoskodtak a terem dekorációjáról és festéséről, s az előbbi megmutatta nekem a még eltakart nagyszerű mozaikokat, melyek a csodálat ugyanolyan sikerére vannak hivatva, mint a Tiffany-féle üvegek. Opákok vagy ragyogók, irizálók vagy opalizálók; virágot, gyümölcsöt vagy képet ábrázolnak; vagy pedig a falak diszéül szolgálnak pávafark mintában; s szülőházájuk komolyságát valami keleties árnyalattal vegyítik, mely egyesülésből a szem számára sajátságos élvezet támad.

A „Journal de Genève" (1902. VIII. 15.) szerint Magyarország nagy diadalt aratott Torinóban. Változatos és művészi erőtől duzzadó kiállításunk arra van hivatva, hogy nemzeti renaissanceunkat ismertté tegyék. Különösen gazdag a keramika, melyhez méltóan sorakoznak a kisplasztikai zománcos művek és a szobaberendezési tárgyak. „A mozaik-kapu kápráztatja a szemet, aranyfényben tündöklik az agyag tűzben nyert fénye folytán. Mindez emlékeztet a régi bizanci és keleti dicsőségre s ragyogásra."

A „Journal des Débats" már kurtán bánik el velünk. Összes megjegyzése ez: „A magyar osztályban egy sor gazdag, de barbár interieur látható."

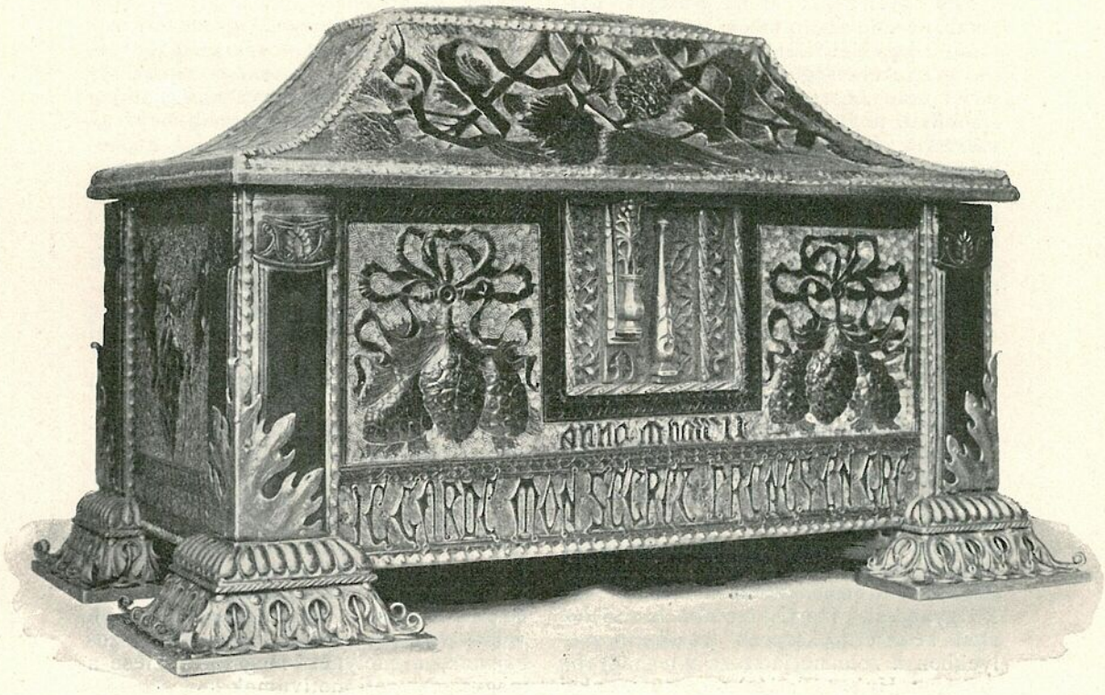

DOMBORÍTOTT BŐRREL BEVONT SZEKRÉNYKE.
ST. ANDRÉ, PÁRIS.

A „Frankfurter Zeitung" (VI. 9.) a kiállított holmik között legjobban dicséri eredetiségénél fogva, azt a szalon-szekrényt, a melyet a kolozsvári áll. ipari szakiskola állított ki.

A különféle lapok apróbb megjegyzéseit és híradásait, a melyeknek a tanulság levonása szempontjából nincsen semmi értéke, mellőzve, áttérünk a szakfolyóiratok rólunk szóló soraira.

Az „Art et Décoration" (IX.) cimű folyóiratban Verneuil, az előnyösen ismert

iparművész véleményét van alkalmunk hallani. Nagyon érdekesen mutatja be — úgymond — a kiállítás, hogy mennyiben vesz részt a magyarság a modern iparművészeti mozgalomban. Sajnos, annyit előre meg kell vallanunk, hogy eredetiség dolgában van elég kivánni való. Az ékszerek és a szintén figyelemre méltó parasztmajolikák, kivételével a többi munkák nem igen mutatják az egyéniség bélyegét, sőt nagyon is kiéreztetik a modern mozgalmak vezető ízléseinek behatását.

Egy egyéniséget látunk a magyar csoportban kidomborodni, a Horti tanárét, a ki a legkülönfélébb oldalról mutatja be szép tehetségét. Mahunka is az ő terve után készítette ebédlőjét, a mely a mellett, hogy meleg és kedélyes, célszerű is. Ellenben Kriesch szőnyegét megtévelyedés szülöttének kell minősítenünk. A többi közt van még egy említésre méltó ebédlő a Wiegand és Lindneré, ultramarin kékre van pácolva, a mely mellett a bőr színe erősnek tűnik fel. A pohárszék felépítése elég különös, a mennyiben annak nehézkessége sehogy sem illik a vézna székekhez. Azt azonban meg kell hagynunk, hogy összhatásában az egész nagyon érdekes.

Ezek után visszatérünk az említett parasztmajolikákra, melyeket Horti terve után Groh készített (itt téved Verneuil, a mennyiben a terveket részben Horti, részben pedig Groh készítette). Egyszerű és erőteljes formák ezek, ugyancsak egyszerű, többnyire sgraffitós technikával diszítve. Ezek az edények kiváló, művészi és ornamentális hatásúak.

Ugyancsak Horti rajzolta a Hibján által készített ékszerek terveit, a melyekben a zománc játszsza a legnagyobb szerepet. Huber (Tarján) e nemű munkái szintén nagyon kiválóak. Egyszóval, ha Magyarország nem is bir mindenben teljes önállósággal, ékszereire és edényeire mindenkor büszke lehet.

A „Dekorative Kunst"-ban (V. 12.) W. Fred hirlapíró még plasztikusabban emeli ki állítólagos önállótlanságunkat. Itt megjegyzendő azonban, hogy Fred éles tolla az angolokon kivűl egy nemzet iparművészetének sem kegyelmez birálatában s aránylag még elég enyhén szól rólunk, a többiekhez képest. Ez a nép — mondja a magyarokról — gyorsan nőtt a külkulturából, Potemkin falvait juttatva eszünkbe. Náluk minden tradició hatástalan. Lakásberendezéseik az angol mintaképek szerint készültek, művész és műbarátra nézve jellemző a modern művészet iránti szeretet és az állam is ez irányban fejleszti iskoláit.

Az angol mintaképeknél nemcsak a jelenlegi mestereket használják fel, hanem visszanyúlnak Chippendale, Sherator és Adam-ig — különösen ez utóbbit tanulmányozzák szorgalmasan. És így ez osztálynak a legjobb lakásberendezései sem egyebek, mint idegen motivumok visszaadása (l. Horti-féle ebédlő) és sokszor kénytelenek vagyunk a durva, de nemzeti sajátságot feltüntető parasztszobát többre becsülni, mint e termek egyénietlen eleganciáját. Ugyanezért hatnak oly jótékonyan a parasztedények, melyeknek erőteljes szinét és naturalisztikus motivumát Groh tervezte. Technikai magaslatnak azonban több kiállítási tárgy sokszor meglepő fokát éri el. Így Rappaport zománcmunkái a legjobb és legszíndúsabb művek közé sorozhatók.

A „Kunst und Handwerk" (52., 11.) müncheni folyóiratban Gmelin, a legkomolyabb német iparművészeti írók egyike, így ír rólunk: A többi nemzetekhez képest aránylag Magyarország elég hű képét tudja nyújtani iparművészeti tevékenységének. A párisi kiállítás óta méltánylandó tisztulást mutat, különösen a mi a bútorokat illeti. Magyarország e szerint figyelemre méltó módon törekszik arra, hogy ikertestvére (az osztrák) mögött el ne maradjon. Ámbátor valami különös ötletnek nem nevezhetjük azt, hogy Wiegand ebédlő-bútorait mély ultramarin kékre pácolta — a melylyel különben a sötétsárga bőrpárnázat és a rézveretek nem épp a legrosszabbúl vannak összehangolva; — de annál örvendetesebb hatása van ugyanezen mester másik szobájának, a melynek megszerkesztése a magyar nemzeti motivumok kapcsán történt; e zöldre mázolt bútorok, melynek élei vörösek, veretei pedig feketék, konsruktiv szempontból is elég figyelemre méltóak, a mennyiben — mint a gót bútoroknál — a fa részek összeékelését becsületesen látni engedik, minélfogva ez az egésznek nem közönséges szolídságot kölcsönöz. A bécsiek eleganciáját és egyszerűségét leginkább megközelíti Horti ebédlő- és dolgozó-szobájával; Faragó szobája is a Párisban kiállított tárgyaihoz mérten haladást jelent.

A „Kunst und Kunsthandwerk"-ben (1902. 8—9.) Fritz Minkus, a bécsi iparművészeti múzeum őre, a következő ismertetést közli rólunk:

A torinoi kiállításon szereplő összes népek közt a párisi kiállítási eredmények-

kel való összehasonlítás szempontjából a magyarok szolgálnak a legnagyobb meglepetéssel.

Párisból ítélve a magyar iparművészetnek nagyon rossz jövőt lehetett jósolni: az a szerencsétlen gondolat, olyan formán nemzeti karaktert adni a modern iparművészetnek, hogy a többé-kevésbé elkölcsönzött modern formákhoz minden bensőbb kapcsolat nélkül régi nemzeti, többnyire paraszthímzésekből vett díszítő elemek adattak, már csirájában elöléssel fenyegette az egész modern irányt. S még hozzá tág tere jutott a rikító hatásvadászatnak, s a mérséklet és a jó ízlés csaknem száműzve volt. Egy különösen csúnya installáció építkezés egészítette ki azt a sivár képet, a melyet akkor a magyar csoport nyújtott. Azóta alig két év múlott el s ime, Magyarország a turini kiállítás szkeptikus látogatójának is kivívja őszinte elismerését. A magyar csoport nagy termét Horti Pál díszítette Roth és Scholz-zal egyetemben nem közönséges előkelőséggel, mely minden gazdagsága mellett is diszkrét marad. A falak szalagfestményeinél, továbbá a nagy díszkapu mozaikjánál és üvegezésénél, a mely az egész installáció középpontját képezi, a legszerencsésebben olvadnak össze a hazai ornamentika vezéreszméi a modern ötletekkel. A tér színhangúlata, a mely az ibolya és zöld között mozog, az eredetieskedés nélkül eredeti s a gyöngeség látszata nélkül gyöngéd. A kiállított szobaberendezések közül némelyik még megőrizte a régebbi elhibázott irány reminiszcenciáit; nagy része azonban azt mutatja, hogy át van már hidalva a forma és az ornamentum közti kiáltó ellentét, a mely Párisban annyira zavarólag hatott: a formák egyéniebbek, s a díszek organikusabbak lettek. Névszerint említve nagyon csinos például a Wiegand által magyar paraszt bútorok kapcsán tervezett ebédlő bútor zöldre mázolt fájával, vasalásával és mértékletes polychromiájával. Szerintem az ilyen értelmes kapcsolás az, a mely a modernségnek a népies irányban való fejlesztése szempontjából különös értékkel bir. A parasztbútor — úgyszólván — minden ország iparművészetére nézve a népízlés tára és kiapadhatatlan forrása az új, de mégis a történelmi fejlődéssel legszorosabb kapcsolatban álló megtermékenyítő hatásoknak. Természetesen ennek helyes kihasználása sok művészi érzéket kiván, mert épp itt szerfölött könnyen külsőségekbe és maskarásságba lehet tévedni.

Az agyagipar terén Zsolnay mutat be újat, erőteljes és jól kimunkált formájú díszedényeket, a melyeknek máza ultramarinkék fehér alapon, diszkrét fémfénynyel. Könnyed festésű parasztfazekakat állított ki Petridesz. A textil-csoportban feltűnik Mirkovszkyné égetett bársonyai. A zománcművek közt páratlanúl állanak a Rappoport-féle tárgyak tarka felhős zománcozásukkal és jellegzetes formáikkal.

A magyar csoportnak a torinoi kiállításon kétszeresen örvendetes jelentősége van: először példával szolgál az olasz iparművészetnek, a mely jelenleg semmivel sem áll magasabb szinvonalon a párisi kiállításon szereplő magyarénál, hogy mily szép eredményhez lehet jutni aránylag rövid idő alatt a komoly szándékú tanulással; másodszor pedig bebizonyítja, hogy annak az ízléscseréknek, a melyeket a nemzetközi kiállítások szükségszerűleg létrehoznak, milyen mélyrenyúló jótékony hatásuk van; ezeket a kedvező következményeket bizonyára az első nemzetközi torinói modern iparművészeti kiállítás sem fogja nélkülözni.

KELETY GUSZTÁV †. Hosszas, kínos betegeskedés után halt meg a hazai művészeti oktatásnak érdemes úttörője, Kelety Gusztáv szeptember hó 2-án. Az elhunyt mint művész, eszthétikus és pedagogus kiváló munkásságot fejtett ki s hervadhatlan érdemeket vívott ki magának. Mint az orsz. iparművészeti iskolának szervezője és sok éven át igazgatója, mint a M. Iparművészeti Társulatnak alapító tagja, s választmányának tevékeny munkása, a hazai iparművészet fellendítésében is kivette a maga részét. E téren való működésének s érdemeinek kellő méltatását fentartjuk magunknak más alkalomra. A M. Iparművészeti Társulat választmánya máris gondoskodott, hogy méltó módon adózzék a jeles férfiu érdemeinek és emlékbeszéd megtartására kérte fel az elhunytnak sok éven át való munkatársát, Dr. Szmrecsányi Miklóst. E helyen megemlítjük, hogy a halálesettel megüresedett orsz. mintarajziskolai és rajztanárképezdei igazgatói állást ez évben nem töltik be véglegesen, hanem Székely Bertalan és Várdai Szilárd tanárok, a vallás- és közoktatásügyi minister megbízásából együttesen látják el az igazgatói tennivalókat, a folyó iskolai év végéig.

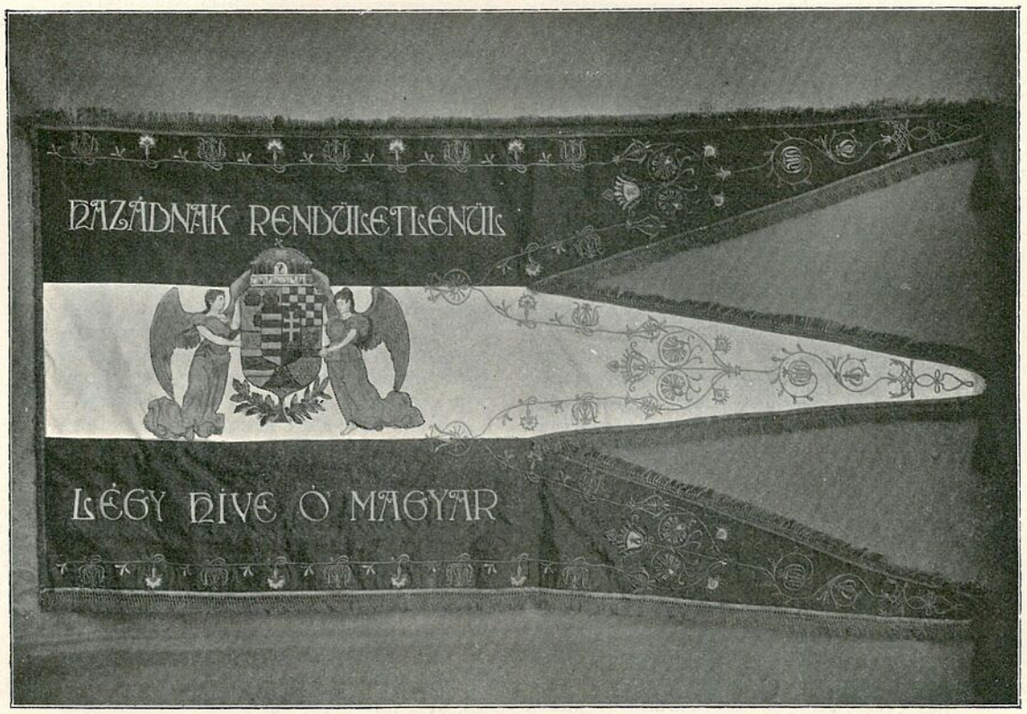

AZ AMERIKÁBA KÜLDÖTT NEMZETI ZÁSZLÓ.
TERVEZTE NAGY LÁZÁR.

GAHI ANTAL†. A magyar művészgárda egyik képzett s rokonszenves tagja halt el folyó évi augusztus hó 31-én Budapesten. Gondosan megfestett, hangulatos tájképeivel több számottevő sikert ért el. Különös érdeme volt, hogy irodalmi munkásságával a külföldet alaposan tájékoztatta a hazai művészeti viszonyokról. A Studionak és a Kunst für Alle-nek sok éven át buzgó munkatársa volt s az ő érdeme, hogy e lapok révén kiválóbb művészi alkotásainkat s általában művészi mozgalmainkat külföldön is széles körben megismerték s méltányolták. Mintegy negyedszázadot mint rajztanár működött a fővárosban s tanítványai is igaz szeretettel ragaszkodtak derék mesterükhöz.

VIDÉKI MUZEUMOK GYARAPODÁSA. A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter a Győrött létesülő képzőművészeti közgyűjtemény részére nyolc, az Erdélyi Országos Muzeum részére pedig tiz magyar festményt letétképen átengedett.

AZ AMERIKAI MAGYAROK ZÁSZLÓJA. Az Orsz. Magyar Nemzeti Szövetség, Rákosi Jenő indítványára elhatározta, hogy az Amerikában élő kivándorlott magyarok részére disz-zászlót küld, az anyaföldtől elszakadt honfitársaink iránt való rokonérzésünk jeléül.

A zászló tervezésével a címernek és a rajta levő képnek megfestésével Nagy Lázárt bízták meg.

A zászló a középkori banderiális zászlók mintájára készült; a szövet a zászlórúdra a felirat szélességében ki van feszítve, a háromszínű trikolor pedig a felirat végződésétől fecskefarkú sallangokban végződik, melyeknek legvégét arany bojtok zárják le.

A zászló nyele gömbön ülő turul madárral végződik. A szájában kardot tartó turul az ősmagyar címert jelképezi. A

AZ AMERIKÁBA KÜLDÖTT NEMZETI ZÁSZLÓ RÚDJÁN LEVŐ TURUL MADÁR. (SZÁRNYTÁVOLSÁG 30 CM.)

IFJ. VASTAG GYÖRGYNEK MINTÁJA UTÁN EZÜSTBŐL DOMBORÍTOTTA FISCHER J.

gömbbe a négy történelmi nevezetességű és az ország négy távolabbi vidékéről hozott földet tettek.

A nemzetiszínű selyem alapon az ornamentum és felirat arany és ezüst himzéssel készült. Az egyik oldalán a magyar címer, a túloldalon Hungária alakja van, a ki tengerparton ülve bánatosan várja vissza a magyar hazától idegenbe szakadt honfitársakat.

A festés, selyemlapra, gummi- és higított ecetsavval praeparált élénken ható, kimoshatatlan festékekkel történt. A zászlót szegélyező ornamentumokat aranynyal hímezték.

A zászló mérete: szélességben 125 cm. A kifeszített részig hossza: 120 és a sallangokkal együtt 185 cm. A gömbön lévő turul madarat ifj. Vastagh György szobrász-művészünk mintája alapján ezüstből domborította Fischer J. ötvös.

Végül megemlítendő a szironyos himzéssel díszített zászlószíj és tartója, mely Bocskai-féle zászlószíj mintájára készült, úgy, hogy a zászlórúd alsó végét magába foglaló tok lenyúl a lábszárig.

A TORINÓI KIÁLLÍTÁS néhány érdekes tárgyának bemutatásával egészítjük ki az előző füzetünkben közölt képsorozatot. A most közölt képeket a Decorative Kunst szerkesztősége volt szíves lapunknak átengedni.

HELYREIGAZÍTÁS. Lapunk májusi füzetében, a 119. sz. oldalon levő egyik kép alatt áll: Terrakotta szobrocskák, Petrides János, Ungvár. E megjelölés téves, mert a szóban forgó kép, a Zsolnay-gyárban készült eozin-tárgyakat ábrázol.